

SALMAN
RUSHDIE

ŠĒTONIŠKOS
EILĒS

Sofoklis

SALMAN
RUSHDIE

ŠĖTONIŠKOS
EILĖS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
Danguolė Žalytė

Sofoklis

Vilnius, 2015

Taigi šėtonas, pasmerktas klajūno, valkatos ir perėjūno gyvenimui, namų neturi; jis kilęs iš angelų, todėl viešpatauja vandenių platybėse ir ore, tačiau neturi nustatytos vietos ar ploto, kur galėtų padėti koją, ir tai yra jam bausmė.

Daniel Defoe,
Vėlnio istorija

TURINYS

I DALIS	
Angelas Džibrylis	9
II DALIS	
Mahoundas	98
III DALIS	
Eloen Déoenaes	137
IV DALIS	
Aiša	212
V DALIS	
Matomas, bet nepastebimas miestas	249
VI DALIS	
Sugrįžimas į Džahilyją	371
VII DALIS	
Angelas Azraylis	409
VIII DALIS	
Arabijos jūra prasiskiria	483
IX DALIS	
Stebuklingas žibintas	519

I DALIS

ANGELAS DŽIBRYLIS

– Kad atgimt galėtum, – traukė Džibrylis Farišta¹, kūliais virsdamas iš dangaus, – pirm numirti reikia. Tralialia! Tralialia! Kad ant žemės kristum, reik pakilt pirma. Tat – taa! Taka – thun! Šypsenai saldumo ašaros suteikia. Ir kančiom gražuolės meilė perkama. Baba², jei atgimti trokšti...

Vieną žiemos rytą, priešaušriu, lyg ir per Naujuosius metus, iš giedro dangaus, iš didžiųjų dvidešimt devynių tūkstančių dviejų pėdų aukštybių į Lamanšą krito du tikrų tikriausi, pilnamečiai, gyvi vyriškiai be parašiotų ir be sparnų.

– Tai pirmiau numirt turi, – be galo be krašto po alebastro mėnuliu, kol naktį perskrodžia garsus klyksmas: – Velniop tavo traldas, – žodžiai it kristalai kybo baltoje šerkšnotoje naktyje, – filmuose tu tik žiopčiodavai, už kadro dainuodavo kiti, taigi nebaladok man galvos savo prakeiktais stūgavimais.

Plėsdamas ekspromptu sukurtą gazelę, Džibrylis, bebalis solistas, šokinėjo mėnesienoje: plaukė ore peteliške ir krūtine, rietėsi į kamuolį, kėtojosi beveik išaušusios beveik begalybės fone, nutaisydamas herbuose vaizduojamas pozas – stovintis piestu, gulintis pakelta galva – ir priešino gravitacijai levitaciją. Dabar jis smagus ritosi kandžiojo balso link.

1 Angelas Gabrieliūs (*urdu*).

2 Tėvas; vaikinai; ponas (*urdu*).

– Aha, ponas Salota, čia jūs, nuostabu. Žiū, senasis Pataikūnius. – Sulig tais žodžiais antras, pernelyg tvarkingas, krintantis galva žemyn prispaustomis prie šonų rankomis šešėlis pilku kostiumu, kurio visos sagos buvo užsegtos, su katiliuku, kurio neįtikimu tebesilaikymu ant galvos jis nėmaž nesistebėjo, vyptelėjo nutaisydamas pravardžių neketėjo miną. – Ei, Šaukščiau, – sukliko Džibrylis, ir anas antrą kartą krūptelėjo nuo kojų iki žemyngalvos, – tiesiai Londonan, brolau. Štai ir mes! Šikniai apačioj net nesupras, kas juos ištiko. Meteoras, žaibas ar Dievo rykštė. Iš giedro dangaus, mažiau. Drrriokssttt! Bumbt, a? Kas per nužengimas, *jar*¹. Kaip Dievą myliu – tėkšt.

Iš giedro dangaus: didysis sprogimas, paskui krintančiosios žvaigždės. Visko pradžia, mažutis laiko gimimo aidas... Laineris „Bostan“, skrydžio numeris AI-420, be jokio perspėjimo sprogo aukštybėse virš didžio sugedusio gražaus baltutėlaičio žiburiuoto miesto, Mahagonio, Babilono, Alfavilio. Bet Džibrylis jau pasakė jo pavadinimą, man nedera kištis: naktyje mirkčiojo žybčiojo linkčiojo Londonas, Vilajato² sostinė. Himalajų aukštyje biriamie sausio ore trumpam įsižiebė ankstyva saulė, iš radarų ekranų išnyko vaizdas, ir retas oras prisipildė kūnų, kurie nuo katastrofos Džomolungmos leidosi į blyšką, it pienu užlietą jūrą.

Kas aš?

Kas čia dar?

Lėktuvas trakstelėjo it ankštis, barstanti sėklas, it kiaušinis, atskleidžiantis savo paslaptį. Du aktoriai, šoklus Džibrylis ir susisagstęs, susiraukęs ponas Saladinas Čamča³, krito kaip tabako kruopelės iš perlūžusio seno cigaro. Virš jų, už jų, po jais tuštumoje kybojo atlošiami krėslai, stereofoninės ausinės, gėrimų vežimėliai, judėjimo sukeliama pykinimo padarinių talpyklos,

1 Draugas (*urdu*).

2 Britanija; Europa; Vakarai (*urdu*).

3 Šaukštas; pataikūnas (*urdu*).

atvykimo kortelės, neapmuitinami vaizdo žaidimai, pintos kepurės, popieriniai puodeliai, antklodės, deguonies kaukės. Be to (nes lėktuvu skrido ne taip jau mažai persikėlėlių, taip, gana daug žmonių, kurias budrūs, išmanantys savo darbą pareigūnai priekabiai ištardė apie jų vyrų lytinių organų ilgį ir apgamus, aibė vaikų, kurių teisėtumu britų valdžia, kaip visada, pagrįstai abejojo), su lėktuvo liekanomis susimaišė irgi sudužusios, irgi absurdiškos sielų šukės, prisiminimų nuolaužos, savasčių išnaros, gimtųjų kalbų bigės, atskleistos paslaptys, neišverčiami anekdotai, sunaikintos ateitys, prarastos meilės, užmirštos tuščių skambių žodžių „šalis“, „tėvynė“, „namai“ reikšmės. Mažumėlę apkiautę nuo sprogo, Džibrylis ir Saladinas lėkė žemyn it ryšuliai, išmesti lengvabūdiškai užsižiopsojusio gandro, ir žemyn galva, kaip dera vaisiui, slenkančiam gimdymo takais, garmantis Čamča kiek suirzo, kad bendrakeleivis atsisako kristi paprastai. Saladinas smigo žemyn, o Farišta globė ir graibstė orą, mataruodamas rankomis ir kojomis it pervargęs aktorius, nemokantis vaidinti santūriai. Po jais debesys skendėjo ir laukė jų nužengimo lėta sutenėjusi Rankovės¹ tėkmė, skirtoji jų vandeninės reinkarnacijos vieta.

– Skryblių rusišką dėviu, kelnes angliškas mūviu, – traukė Džibrylis, versdamas seną dainą į anglų kalbą iš beveik nesąmoningos pagarbos veržliai artėjančiai naujai tėvynei. – Japoniški batai, indiška širdis tiktai. – Debesys kunkuliuodami kilo jų link, ir turbūt dėl didžiosios kamuolinių ir lietaus debesų mistifikacijos, milžiniškų banguotų perkūndebesių, it kūjai stūksančių aušroje, o gal dėl dainų (vienas uoliai tralialiavo, kitas jį nušvilpė) ar dėl sprogo bangos sukeltų kliedesių, trukdančių jiems suvokti neišvengiamybę... nesvarbu kodėl, bet abu vyrai, Džibrylsaladinas Farištačamča, pasmerkti begaliniam ir vis dėlto turinčiam pabaigą angeliškai velniškam kryčiui, nesuvokė, kada prasidėjo jų transmutacija.

1 *La Manche* – „rankovė“ (pranc.).

Mutacija?

Tikrai taip, bet neatsitiktinė. Aukštai oro erdvėje, toje minkštoje nepastebimoje sferoje, kurią galimybė pavertė šis amžius ir kuri šį amžių pavertė galimybė, tapdama viena jam būdingiausių vietų, kraustymosi keliu ir mūšių lauku, planetos mažintoja ir valdžios tuštuma, itin nesaugiu ir laikinu plotu, apgaulingu, netolydžiu, kintamu (nes kai viską paleidi vėjais, gali atsitikti bet kas), trumpai drūtai, aukštybėse paklaikę aktorai patyrė permainų, kurios būtų paglosčiusios senajam ponui Lamarkui širdį: dėl kraštutinių aplinkos sąlygų poveikio įgijo tam tikrų savybių.

Kokių savybių? Pala pala, manai, kad Kūrybai pakanka akimirksnio? Taigi apreiškimui irgi nepakanka... pažvelk į juodu. Ar pastebėjai ką nors nepaprasto? Tiesiog drimba du rudoadžiai vyriškai, pamanyk, nieko naujo; per aukštai užkopė, iššoko aukščiau bambos, per arti priskrido prie saulės, ar ne?

Ne. Klausyk:

Ponas Saladinus Čamča, pritrenktas garsų, sklindančių iš Džibrylio Farištos burnos, puolė kovoti su jais savomis eilėmis. Farišta, sklęsdamas nepaprastu nakties dangumi, irgi išgirdo seną dainą, kurios žodžius parašė ponas Džeimsas Tomsonas, g. 1700, m. 1748.

– ... paliepus Dangui, – giedojo Čamča, krutindamas šoviniškai raudonasbaltasmėlynas nuo šalčio lūpas, – iškilo iš žydriųjų vandenų. – Apimtas siaubo, Farišta dar garsiau užbliovė apie japoniškus batus, rusiškas skrybėles ir nesuterštas indostanopusiasališkas širdis, bet nepajėgė perrėkti laukinio Saladino recitalio. – Ir angelai sargai užtraukė giesmę.

Reikia pripažinti: jie negalėjo girdėti vienas kito, tuo labiau kalbėtis ir varžytis, kas garsiau padainuos. Jie sparčiai artėjo prie žemės, oras švilpė ausyse, kaip jie galėjo? Ir vis dėlto galėjo.

Jie švilpė žemynžemyn, žiemos šaltis, šarma apraukęs blakstienas, grėsė sušaldyti širdį ir pažadinti abudu iš svajingų

Pasakojimas prasideda, kai du aktoriai, vieninteliai likę gyvi teroristams susprogdinus lėktuvą, – Džibrylis Farišta ir Saladinas Čamča – krinta iš dangaus. Jie patiria transformaciją ir tampa gyvais angelo ir velnio simboliais, nors nė vieno jų poelgio pasekmės nenuspėjamos. Kuris iš tiesų yra angelas, o kuris šėtonas, nėra aišku, kol jie vėl netampa tik žmonėmis.

„Šėtoniškos eilės“ – tai išmintinga knyga apie gėrį ir blogį. S.Rushdie skaudina Indiją niokojantys religiniai konfliktai, Rytų ir Vakarų kultūrų nesantarvė, ribota individo laisvė būti savimi. Daugiasluoksniai romano siužetai trina ribą tarp realybės ir meninės išmonės, religiniai simboliai ir metaforos įgyja ne tik moralinę, bet ir politinę prasmę. Kaip ir kituose šio rašytojo romanuose, politinius įvykius, dažnai tragišką atomazgą lemia konkrečių žmonių aistros, meilė.

Šis S. Rushdie romanas – XX a. kultūrų santykių ir politinių įvykių apmąstymas, atskleidžiantis išskirtinį rašytojo talentą.

www.sofoklis.lt

9 786094 441424